

nej, tzn. etyki prowadzenia badań naukowych oraz upowszechniania ich wyników w ogóle, bez podziału na konkretne dyscypliny. Dlatego też organizatorzy wyrazili chęć przygotowania kolejnych edycji konferencji, z których każda miałaby być poświęcona innej dyscyplinie. Zaproponowano wstępnie, aby najbliższa edycja po-

święcona była etyce badań w zakresie nauk medycznych. Biorąc pod uwagę wysoki poziom oraz dobrą organizację opisanego sympozjum, nie pozostaje nic innego, jak tylko życzyć organizatorom powodzenia w realizacji tych planów.

Piotr Lipski

**SILFS Postgraduate Conference in Logic and Philosophy of Science,
29–31 maj 2013, Urbino (Włochy)**
Sprawozdanie z konferencji.

Pod koniec maja odbyła się zorganizowana pod auspicjami Włoskiego Towarzystwa na rzecz Logiki i Filozofii Nauki (SILFS) konferencja naukowa dla doktorantów i młodych pracowników naukowych. Tegoroczna edycja tego cyklicznego wydarzenia została zorganizowana przez Uniwersytet w Urbino. Celem przyświecającym organizatorom konferencji, która wpisała się już na stałe w kalendarz włoskich wydarzeń tego typu, jest zaprezentowanie najświeższych trendów w badaniach podejmowanych przez młodych filozofów nauki i logików w większości znajdujących się na początkowym etapie swojej kariery. Wydarzenie miało międzynarodowy charakter, bowiem uczestnicy przybyli z uczelni z aż 11 krajów: Włoch, Finlandii, Szwecji, Szkocji, Niemiec, Austrii, Hiszpanii, Anglii, Polski, Stanów Zjednoczonych oraz ze Szwajcarii. Przyczyniło się to do żywej wymiany myśli i dyskusji

pomiędzy osobami z bardzo nieraz odległych ośrodków naukowych.

Mocnym punktem konferencji była organizacja. Po pierwsze, zrezygnowano z przeprowadzania sesji paralelnych. Dzięki temu każdy z uczestników miał okazję do wysłuchania wszystkich 24 referatów, które zostały podzielone na 6 paneli tematycznych. Po drugie, organizatorzy na każde z wystąpień przewidzieli aż 45 minut (30 minut na referat i 15 na dyskusję), co pozwoliło uczestnikom na obszernie prezentacje indywidualnych aktualnych zainteresowań badawczych. Po trzecie, każdego dnia odbywały się jedynie 2 panele (w każdym z nich po 4 referaty). Odpowiednia ilość czasu wolnego pozwoliła uczestnikom docenić walory estetyczne miasteczka, w którym odbywała się konferencja oraz zachować „świeżość” umysłu aż do ostatniej sesji trzeciego dnia konferencji. Po czwarte, moderowaniem dyskusji

w trakcie każdego panelu tematycznego zajęli się na prośbę organizatorów znani profesorowie włoskich uczelni, specjaliści z zakresu danego działu filozofii nauki, co zdecydowanie podnosiło prestiż konferencji. Dodatkowo ich wiedza i doświadczenie przyczyniły się do realnej dyskusji, nieraz bardzo ożywionej, w której uczestnicy mieli szansę wyrazić swoje poparcie lub sprzeciw dla tez głoszonych przez prelegentów.

Pierwszego dnia przed południem odbył się panel poświęcony filozofii nauk społecznych. Leonardo Caffo, któremu przypadł w udziale zaszczyt wygłoszenia referatu otwierającego konferencję mówił o komunitarianistycznej podstawie życia ludzkiego, a w szczególności moralności. Jednym zaś ze szczegółowych zagadnień był status ontyczny bytów związanych z moralnością. Kolejny z prelegentów – Corrado Matta – mówił o problemach związanych ze stanowiskiem interpretywizmu (którego główną ideą jest antynaturalizm metodologiczny), a swoje rozważania opierał na wynikach badań empirycznych z dziedziny pedagogiki, w których przyglądano się sposobom, które wykorzystują studenci, ucząc się skomplikowanych pojęć matematycznych. Carlo Martini zabrał głos w starej dyskusji na temat statusu metodologicznego ekonomii, broniąc poglądu, że choć sądy w niej formułowane mają subiektywny charakter, to nie są przypadkowe, bowiem są one wydawane przez ekspertów, a osiągnany konsensus jest oparty o zasady obiektywności i powtarzalności. Na

koniec tego panelu Giuliana Gerace broniła poglądu o materialnych źródłach (w postaci co najmniej dwóch osób zgadzających się co do danej normy) i podstawie utrzymywania norm społecznych.

Panel popołudniowy był poświęcony filozofii języka i umysłu. Alfredo Tomasetta postawił sobie za zadanie krytykę „dwuwymiarowego” argumentu D. Chalmersa przeciwko materializmowi, zwracając uwagę na to, że założenia, na których ów autor się skupia, nie są tak istotne, jak dość powszechnie się uważa. Następnie Matthew McKeever zaprezentował swoje poglądy na definicje nieokreślone i konotację wyrażeń „dowolnych”, jak np. w wyrażeniu „niech a odnosi się do dowolnego trójkąta”. Wskazywał na pewną ich problematyczność gdyż z jednej strony można je odnieść do każdego trójkąta, ale z drugiej odnosimy je najczęściej do jednego konkretnego przypadku. Simone Pinna przedstawił możliwe wyjaśnienie zasady kardynalnej (*cardinal principle*), którą dzieci zaczynają rozumieć w wieku ok. 4 lat, a zgodnie z którą liczebność zbioru równa jest liczbie przypisanej ostatniemu policzonemu elementowi w tym zbiorze. Wyjaśnienie prelegenta polegało na wykorzystaniu „dwuwymiarowej” maszyny Turinga i pokazaniu, że istnieje odpowiedniość pomiędzy zjawiskiem zachodzącym w umyśle dziecka a komendą „koniec liczenia” w maszynie. Na zakończenie pierwszego dnia obrad Massimo Sangoi mówił o znaczeniu, jakie dla rozwoju sieci semantycznej może mieć

wykorzystanie metafor, a jako powód tego stanu rzeczy wskazywał łatwość, z jaką pozwalają one przenosić pewne schematy konceptualne pomiędzy niezależnymi dziedzinami.

Drugiego dnia obrad panel przedpołudniowy poświęcony był logice i filozofii logiki. Paolo Pistone mówił o zasadności logiki drugiego rzędu wobec krytyki podnoszonej już przez Quine'a, a która może zostać osłabiona z wykorzystaniem teorii dowodu. Luisa Peruzzi referowała znaczenie jakie logika relewantna ma dla uniknięcia paradoksów związanych z materialną i ścisłą implikacją. Giuseppe Sergioli skupił się na związkach pomiędzy obliczeniami na poziomie kwantowym a stanami splątanymi i pewnymi strukturami holistycznymi. Wreszcie referat Giacomo Turbantiego dotyczył rozumowań niemonotonicznych, jakie jego zdaniem wykonujemy, gdy próbujemy przyjąć perspektywę trzecioosobową.

Panel popołudniowy był poświęcony głównie zaawansowanym formalnie zagadnieniom, bowiem dotyczył filozofii matematyki. Georg Schiemer przedstawił ciekawą propozycję, jaką może stanowić jego rozumienie struktur matematycznych, jako niezmienników przekształcenia oraz wkład, jaki takie podejście ma dla dyskusji nad strukturalizmem w filozofii matematyki. Claudio Ternullo mówił z kolei o tym, jakie związki zachodzą pomiędzy regułami teorii mnogości a procesem „rozszerzania pojęć”. Starł się on również pokazać, że logika tego procesu może posłużyć do uzasadnienia pewnych nowych aksjomatów teorii

mnożności. Następnie Daniele Molinari bronił pragmatycznego i zarazem pluralistycznego podejścia do wyjaśniania w matematyce, a wykorzystywał do tego oryginalne, jak to określił „narzędzia intelektualne” i „zasoby pojęciowe”. Marianna Antonutti na zakończenie obrad tego dnia mówiła o pojęciu „ludzkiej obliczalności efektywnej”, którą za Georgiem Kreiselem odróżniała od algorytmicznej obliczalności. Prelegentka starała się pokazać, że to pojęcie prowadzi do sformułowania nowej wersji tezy Churcha-Turinga, której formalizacja prowadzi do tzw. epistemicznej tezy Churcha.

Przedmiotem rozważań w trakcie pierwszego z paneli ostatniego dnia obrad były zagadnienia z filozofii biologii. Gabrielle Ferretti mówił o neurofenomenologicznych podstawach procesu zdobywania wiedzy. Starł się pokazać, jakie znaczenie ma odkrycie neuronów lustrzanych dla tezy o tym, że nasze struktury poznawcze są ściśle związane z ludzkimi zdolnościami sensomotorycznymi, a dalej – jaki ma to związek z tradycyjnym podziałem wiedzy na wiedzę-że i wiedzę-jak. Adam Kubiak i Rafał Wodzis zaprezentowali nową wersję argumentu przeciwko esencjalizmowi w filozofii biologii, a swoje rozważania prowadzili na podstawie analizy metodologicznej praktyki tworzenia taksonomii w fitosocjologii. Marco Nathan rozważał możliwości nieredukcyjnej unifikacji różnych dyscyplin biologii w perspektywie następujących przemian i integracji, które poskutkowały powstaniem, łączącej dwa różne para-

dygmaty, ewolucyjnej biologii rozwoju. Te rozważania stanowiły również podstawę do sformułowania oryginalnego kryterium zasadności unifikacji nauk. Wreszcie Marco Tamborini przedstawił najważniejsze cechy paleobiologicznej rekonstrukcji różnorodności biologicznej organizmów: jej stopniowalność i związana z tym niemożliwość mówienia o surowych danych w paleobiologii oraz wątpliwość odróżnienia na gruncie paleobiologii pomiędzy danymi a zjawiskami.

Panel kończący obrady poświęcony był filozofii fizyki. Rozpoczynający tę część Samuele Iaquinto zaprezentował argumenty przeciwko epistemologicznemu holizmowi Quine'a, proponując w to miejsce holizm wykorzystujący bayesiańską epistemologię, w której centralną kategorią jest prawdopodobieństwo. Następnie Karim Baschir dyskutował o odrodzeniu, jakie przeżywa kategoria potencjalności we współczesnych dyskusjach w filozofii przyrody, a konkretnie w mechanice kwantowej. Ta starożytna kategoria używana obecnie pod postacią pojęcia własności dyspozycyjnej, jawi się jako niezbędna w procesie wyjaśniania podstawowych struktur rzeczywistości. Juliusz Doboszewski przedstawił krytykę pewnej propozycji wykorzystania zbiorów otwartych z topologii Alexandrova do zdefiniowania pojęcia teraźniejszości

w czasoprzestrzeni relatywistycznej. Na zakończenie Tommaso Panajoli dyskutował różne próby rekonstrukcji pojęcia symetryczności z perspektywy filozofów nauki oraz z perspektywy historyków, jakie miały miejsce przed rozwojem współczesnej matematyki i fizyki. Twierdził, że złożoność procesu formowania pojęcia symetryczności jest interesująca, a najbardziej zaskakująca jest różnorodność jego źródeł, gdyż oprócz astronomii źródłem była również architektura, a znaczenie miały również różnice językowe i kulturowe występujące pomiędzy osobami zajmującymi się symetrią.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że organizatorom udało się przygotować i przeprowadzić konferencję na bardzo wysokim międzynarodowym poziomie, zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym. Szerokie spektrum prezentowanych zagadnień przyczyniło się do realizacji celu wyznaczonego przez organizatorów – przeglądu aktualnie podejmowanych zagadnień przez młodych logiczków i filozofów nauki. Konferencja pozwoliła uczestnikom nabyć sporo cennego doświadczenia, które w przyszłości będzie owocować nowymi oryginalnymi kierunkami dociekań badawczych.

Rafał Wodzis